

Radošā ekonomika un augstākās izglītības problēmas Latvijā

Viktors Nespors, *Riga Technical University*, Liga Kamola, *Riga Technical University*

Kopsavilkums. Rakstā tiek analizēta radošās industrijas un radošās ekonomikas būtība, kā arī izvērtēta augstākās izglītības loma radošās ekonomikas laikmetā. Straujo pārmaiņu laikmetā zināšanu apgūšanā ir svarīgi iegūt ne tik daudz konkrētās zināšanas kādā atsevišķā jomā, cik spēju mācīties, apgūt efektīvas mācīšanās metodes, spēju pārmācīties un radoši domāt. Lai tas notiktu, augstskolā jāapgūst galvenokārt teorija, prasme mācīties un risināt jaunus uzdevumus. Raksta mērķis ir noskaidrot, vai Latvijā augstākās izglītības studiju programmas ir veidotas, balstoties uz radošās ekonomikas prasībām augstākai izglītībai.

Atslēgas vārdi: radošums, zināšanas, izglītības sistēma, teorija, darba tirgus prasības.

I. IEVADS

Izglītība un zinātne ir nepieciešams sabiedrības turpmākās ekonomiskās, sociālās un kultūras attīstības priekšnosacījums. Izglītības, īpaši augstākās izglītības, stratēģijai ir jābūt mērķtiecīgi virzītai uz rītdienu. Veidojot izglītības stratēģiju, jāņem vērā, ka mūsdienu pasaulē visu veidu pārmaiņas notiek ārkārtīgi strauji. Runa ir ne tikai par pārmaiņām atsevišķās zināšanu jomās vai ražošanas nozarēs, bet par ekonomiskās aktivitātes posmu (laikmetu) pārmaiņu ātrumu.

Ir zināmi vairāki ekonomiskās aktivitātes laikmeti: pirmsindustriālais (agrārais), kur noteicošā ekonomiskās darbības joma bija lauksaimniecība, noteicošais ražošanas faktors – zeme un vadošā sociālā grupa – kapitāla īpašnieki. Nākamais industriālais laikmets, kur noteicošā darbības sfēra – rūpniecība, noteicošais ražošanas faktors – kapitāls un vadošā sociālā grupa – kapitāla īpašnieki. Postindustriālā (zināšanu) sabiedrība, šajā ekonomiskās aktivitātes posmā par noteicošo elementu ražošanas faktoru sistēmā kļūst zināšanas, galveno ekonomiskās darbības jomu – pakalpojumu ražošana un noteicošo sociālo grupu – informācijas īpašnieki.

Raksturīgi, ka katrs nākamais attīstības posms kļūst īsāks, no tūkstošgadēm sarūkot līdz desmitgadēm [4].

II. RADOŠĀS EKONOMIKAS BŪTĪBA

Pasaules vadošie ekonomisti uzskata, ka pašreiz notiek pāreja no postindustriālās (zināšanu) ekonomikas uz radošo ekonomiku [2]. Radošā ekonomika ir ekonomika, kas balstīta uz nemateriāliem resursiem – zināšanām, radošām idejām un inovācijām. Radošās ekonomikas būtība ir meklēt ko jaunu, radīt atšķirīgu, kas pasaulē vēl nav bijis. Šie meklējumi noved pie jaunām zināšanām, jaunām tehnoloģijām un jauniem ražojumiem. Amerikāņu pētnieks Ričards Florida (*Richard Florida*) grāmatā „The Rise of Creative class” uzskata, ka pasaulē ir izveidojusies jauna „radošā šķira”, kura kļūst par visnozīmīgāko ekonomiskās attīstības faktoru. Viņš uzsver, ka

tieši radošums ir resurss, kas nosaka ikvienas nozares un arī visas nācijas attīstību, tas ir pārspējis dabas resursu un fiziskā kapitāla lomu un kļuvis par primāro ekonomiskās izaugsmes dzinuli. [3].

Pēdējos gados arī Latvijā vairāki autori pievērš uzmanību šīm problēmām (T. Volkova, R. Cāne, A. Plotkāns u.c.). Īpaši ir izceļamas profesores T. Volkovas aktivitātes šajā jomā Tomēr visbiežāk tiek runāts par t.s. radošajām industrijām (reklāma, arhitektūra, dizains, mūzika, vizuālā un izpildītājmāksla, programmēšana, televīzija, radio u.tml.) [13]. Tiek izdalītas superradošās profesijas (datorzinātņu, matemātiķi, arhitekti, inženieri, dzīvās dabas, fizikālo un sociālo zinātņu, izglītības, apmācības un bibliotēkas pārstāvji, mākslinieki, dizaineri, žurnālisti izklaides industrijas darbinieki). Atsevišķi tiek minētas radošās profesijas: uzņēmumu vadītāji, finanšu operāciju speciālisti, juristi, mārketinga speciālisti u.c. [11]. Tiek rēķināts t.s. radošo industriju ieguldījums IKP u.tml. Būtībā šeit tiek pieņemts, ka apriori pastāv „radošās industrijas” un „neradošās industrijas”, ir radošās profesijas un neradošās profesijas. Rodas iespaids, ka radošā ekonomika reducējas uz radošo industriju īpatsvara palielināšanu. Notiek netieša radošās ekonomikas un radošās industrijas identificēšana. Zīmīgi, ka T. Volkova apgalvo: Lielbritānijā ir izveidots radošo industriju ministra amats [13], bet R. Cāne, ka Lielbritānijā izveidots – radošās ekonomikas ministra amats [5]. Tas ir pārāk šaurs traktējums. Jebkurā profesijā iespējas darboties radoši. Tāpat jebkurā no t.s. radošajām profesijām ir visai liels personu īpatsvars, kurām savā darbībā nav radošas pieejas. Tas pats attiecas arī uz nozarēm un uzņēmumiem. Piederība pie tās vai citas nozares pati par sevi vēl neliecina par piederību radošai ekonomikai.

Jāpiekrīt T. Volkovai, ka uzņēmumi „Stendera ziepju fabrika”, „Emīla Gustava šokolāde”, „Madara”, kuras darbības pamatā ir augsts jaunrades potenciāls, nav radošās industrijas, bet radošās ekonomikas pārstāvji [13].

Neatkarīgi kā definētas vai klasificētas radošās industrijas, tās ir pamatā radošai ekonomikai, kas ir daudz plašāks jēdziens. Termins „radošā ekonomika” pirmo reizi minēts 2001. gadā, kad J. Hovkins (*John Howkins*) savā grāmatā norādīja uz radošuma un ekonomikas mijiedarbību. Uzsverot, ka tas nav nekas jauns un šie jēdzieni ir cieši savstarpēji saitīti, viņš uzsver, ka tā ir jauna pakāpē šo elementu savstarpējās attiecībās, jo tiek domāts par to, kā un kādā veidā šos elementus apvienot un izveidot jaunas neparastas vērtības un labumus [4].

Svarīgākais radošās ekonomikas priekšnosacījums ir radošums (kreativitāte). Radošumu var definēt kā iedzimtu un izkoptu indivīda īpašību jeb spēju radīt jaunas oriģinālas nozīmes un tēlus, īpašu domāšanas un ieražu kombināciju.

„Tas attiecināma ne tikai uz jaunu mākslas priekšmetu un vai stilu radīšanu, bet arī uz intelektuālo darbību jebkurā iespējamā jomā” [10]. Radošuma rezultāts ir idejas, produkti vai risinājumi, ko novērtē kā oriģinālus, kā jauninājumus un atbilstoši vai potenciāli lietderīgus attiecīgajai situācijā. Radošumu var kultivēt (attīstīt, izkopt) gan indivīds, gan sabiedrība [3]. Radošums nav tikai iedzimta īpašība. Ikviens kaut kādā veidā ir radošs un var iemācīties izmantot savu radošo potenciālu. Tāpēc strauji mainīgajā pasaulē vajadzētu censties atbalstīt radošas, uzņēmējdarbības un starpkultūru saskarsmes prasmes, kas palīdzēs labāk reaģēt uz jauniem ekonomikas un sociālajiem notikumiem un uzdevumiem.

Lai izkoptu un attīstītu radošumu, ir nepieciešama izglītības sistēma, kas sekmē šo procesu, īpaši tas attiecas uz augstāko izglītību.

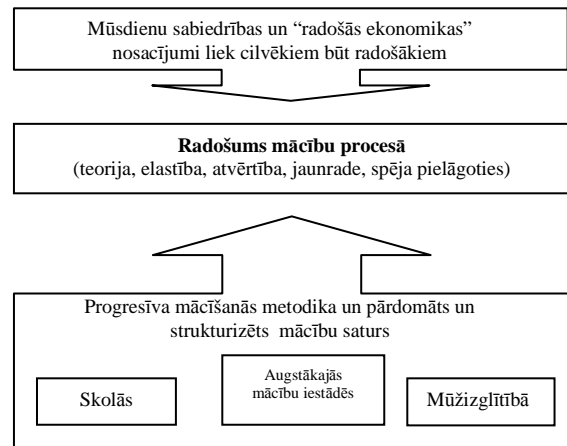
III. AUGSTĀKĀ IZGLĪTĪBA RADOŠĀS EKONOMIKAS LAIKMETĀ

Runājot par izglītību, jārunā par zināšanām, to radīšanu un apgūšanu. Zinātniskajā literatūrā jēdziens zināšanas tiek traktēts dažādi. Raksta autori pieturēsies pie definīcijām, ka dati ir jebkurš nestrukturizēts, ar maņas līdzekļiem uztverams lielums, vārdu, simbolu, grafisko zīmējumu masīvs. Informācija – ne mazāk kā pēc vienas pazīmes strukturēta (sakārtota) datu kopa. Zināšanas ir priekšmetu un/vai attiecību sistēmā esoša informācija, ko var izmantot rīcības pamatošanai [9,36].

Izšķir divu veidu zināšanas – formālās (explicit knowledge) un netveramās zināšanas (tecit knowledge) [6] (daži autori lieto terminus nefiksētās un fiksētās zināšanas [1,24]). Formālās zināšanas var formalizēt verbālo vai grafisko struktūru loģisko shēmu un formulu veidā. Netveramās zināšanas nevar formalizēt. Tās ir atkarīgas no apstākļiem, no konteksta, no emocionālā ietvara [6, 192]. Tās ir zināšanas, kas rodas smadzenēs pašorganizēšanās procesa rezultātā, mijiedarbojoties informācijai ar esošajiem mentālajiem modeļiem. Prasme radīt jaunas idejas pieder pie netveramajām zināšanām [5,167].

Mācīšanās un izglītība, protams, ir cieši saistīta ar daudziem ekonomiskajiem un sociālajiem uzdevumiem, ko nosaka nepārtraukta tehnoloģiju attīstība, zinātniskie sasniegumi, pārmaiņas sabiedrībā utt.

Kaut gan ir panākta vispārēja vienprātība jautājumā par to, ka radošums ir būtisks, maz uzmanības tiek veltīts tam, kā izglītības sistēma, mācību process un saturs var veicināt audzēkņu radošumu. Tomēr vairākums psihologu piekrīt tam, ka mācību un izglītības vide ir vieni no būtiskākajiem faktoriem, kas veido radošumu. Šajā kontekstā bieži tiek minēts, ka ikvienam piemīt radošas spējas, bet “izglītības iestādes tās iznīdē”. Mūsdienās audzēknis nav pasīvs zināšanu pieņēmējs, bet gan ir mērķtiecīgs procesa dalībnieks. Studiju mērķis nav studiju programmas iemācīšana, bet gan studēšana ar izpratni un jaunrades elementiem. Izpratne ir studiju kodols gan teorijas jomā, gan prasmju un kompetenču apgūvē. Ir grūti izveidot pilnīgu priekšstatu par mācību procesa un satura nozīmi saistībā ar radošuma veicināšanu mācību procesā, tomēr ir iespējams sniegt nelielu ieskatu šajā procesā (skat. 1. attēlu).

1. att. Radošums mācību procesā [autoru izstrādāts, balstoties uz [7]]

Radošās ekonomikas apstākļos augstskolām, kā vēl nekad līdz šim, ir svarīgi attīstīt radošas personības un radošo domāšanu. T. Volkova norāda, ka augstskolām ir jāattīsta radošās personības, kas spēj patstāvīgi analizēt un spriest, kas ir pašpietiekamas, kam ir attīstīta domāšanu, piemīt estētiskums, iniciatīva un spēja riskēt un uzņemties atbildību [11,258]. To var panākt, izmantojot atbilstošu mācību saturu un metodes.

Par ekonomiku un uzņēmējdarbību jāsaka, ka netveramās zināšanas raksturo organizācijas un uzņēmuma vērtīgākos cilvēkus. Šie cilvēki ir iestāžu, uzņēmumu un valsts galvenais kapitāls. Radošās ekonomikas (lielā mērā arī zināšanu ekonomikas) apstākļos izdzīvot var tikai tās organizācijas un uzņēmumi, kuros ir pietiekams radošais potenciāls, tie, kuri spēj adaptēties mainīgajos apstākļos.

Augstākās izglītības uzdevums ir nodrošināt tautsaimniecību ar šādiem speciālistiem. Rezumējot iepriekšējo, varam secināt, ka turpmāko izglītības (īpaši augstākās izglītības) raksturu noteiks šādi divi faktori:

Pirmais. Pašlaik notiek strauja tehnikas, tehnoloģijas, organizatorisko struktūru un priekšstatu maiņa. Informācijas daudzums pieaug eksponenciāli, daļa informācijas nepārtraukti noveco. Paredzams, ka tuvākajā nākotnē šī procesa ietekme palielināsies. Šīs izmaiņas izraisa straujas darba tirgus izmaiņas. Zūd nepieciešamība pēc daudzām tradicionālām profesijām, rodas pieprasījums pēc jaunām profesijām, mainās profesiju saturs.

Otrais. Iestājoties radošās ekonomikas laikmetam, noteicošās kļūst nevis formālās, bet netveramās zināšanas.

Straujo pārmaiņu laikmetā zināšanu apgūšanā svarīgi ir iegūt ne tikai vai pat ne tik daudz konkrētās zināšanas kādā atsevišķā jomā, cik spēja mācīties apgūt efektīvas mācīšanās metodes un spēja pārmācīties. Būtībā nepārtrauktās pārmaiņas izraisa nepieciešamību mācīties nepārtraukti, t.i., mācīties visu mūžu.

Atbilstoši tam ir jāveido izglītības sistēma. Jāapzina katra izglītības posma vieta šajā sistēmā.

Augstākā izglītība zināmā mērā ir izglītības sistēmas noslēdzošais posms. Tā balstās uz iepriekš iegūtajām, parasti vispārējām, zināšanām daudzās jomās. Augstākā izglītība veido augstākās kvalifikācijas speciālistus kādā tautsaimniecības nozarē.

Augstākās kvalifikācijas speciālists (speciālists ar augstāko

izglītību) atšķiras no citu kvalifikāciju speciālista ne tikai, vai ne tik daudz ar konkrētu formālo (fiksētu) zināšanu daudzumu, cik ar spēju radoši domāt, analizēt informāciju un datus, transformēt iegūtās zināšanas un patstāvīgi pieņemt lēmumus. Tātad šīs atšķirības ir nevis kvantitatīvas, bet kvalitatīvas.

Minētajām prasībām atbilstošas augstākās izglītības iegūšanā tai vai citā jomā noteicošie ir trīs faktori:

1. studiju programma (atsevišķu studiju kursu kopums);
2. atsevišķi studiju kursi;
3. studiju (mācīšanās) metodes.

Jāakcentē, ka studiju process nav tikai kaut kādu pēctecīgu elementu (studiju kursu) mehāniska summa, bet mērķtiecīga sistēma, kur elementu mijiedarbība sekmē jaunu integrētu īpašību veidošanos. Viens no augstākās izglītības uzdevumiem - attīstīt studentos spēju pielietot iegūtās zināšanas jaunās un neierastās situācijās un apstākļos. Studiju procesā integrējušās sistēmas noteicošā loma ir studiju programmai.

Lai konstatētu Latvijas augstākās izglītības iestāžu ekonomikas, finanšu, uzņēmējdarbības un vadīšanas jomas studiju programmu attīstības tendences, autori ir analizējuši, 25 bakalaura un 18 maģistra studiju programmas.

Latvijas normatīvie akti universitātēm un citām augstākās izglītības iestādēm dod plašas tiesības un iespējas studiju programmu un kursu veidošanā. Kopumā tas vērtējams pozitīvi. Tomēr, neskatoties uz šķietamo programmu daudzveidību, kopējās tendences, gan pozitīvās, gan negatīvās, pēc autoru domām, ir vairāk vai mazāk vienādas.

Vērojama pārspīlēta orientācija uz šodienas darba tirgu, tieksme veidot šauri specializētas studiju programmas, lai sagatavotu speciālistu gatavu darbam noteiktā darba vietā uzreiz pēc augstskolas beigšanas. Šī tendence augstāko izglītību ved strupceļā. Reālajā dzīvē to izpildīt praktiski nav iespējams. Bet, ja tomēr to izdotos realizēt, tad tā vairāk nebūtu augstākā izglītība. Šādi sagatavots „speciālists” labākajā gadījumā spēj izpildīt atsevišķus šā brīža uzdevumus. Tas nav spējīgs adaptēties mainīgajos apstākļos vai ģenerēt jaunas idejas.

Mēģinājumi īstenot minēto tieksmi noved pie teorētisko un fundamentālo kursu īpatsvara krasas samazināšanas. Tas ir saistīts, pirmkārt, ar to, ka studiju programmas apjoms (studiju laiks) ir ierobežots. Tāpēc studiju programmas veidotāji tajās iekļauj, pēc viņu domām, „nepieciešamākos” kursus. Šajos apstākļos „mazāk vajadzīgas” izrādās teorētiskās zināšanas. Otrkārt, visai bieži programmas tiek veidotas, balstoties uz nepieciešamību nodrošināt darbu augstskolas (fakultātes) struktūrvienībām. Ierobežotas finansēšanas un valdošās paradigmas (sagatavot speciālistu, gatavu darbam konkrētā darba vietā) apstākļos pārsvaru gūst uzskats, ka teorijas īpatsvars programmai ir jāminimizē. Pašlaik Latvijā visai plaši tiek kultivēta noraidošā attieksme pret teorētisko zināšanu apgūšanu, kā par kaut ko praktiskajā darbībā pilnīgi lieku. Par sabiedrības kopējo noskaņojumu liecina vairāku augstskolu uzņemšanas kampaņu reklāmas, kur tiek apgalvots, ka „mēs nemācam neko lieku”, „mācam tikai to, kas būs nepieciešamas darba vietā” utt. Ar šo „lieko” saprotot teorētiskās zināšanas. Vienlaicīgi, praktiski visi sabiedrības slāņi pieprasa zinātnes sasniegumus, oriģinālas idejas, jaunus produktus un inovācijas. Domājam, ka tās ir savstarpēji izslēdzošas prasības.

Par minēto tendenci liecina arī autoru analizētās studiju programmas un atsevišķu kursu apraksti. Vairums kursu ir

orientēti uz ļoti konkrētu shēmu, formulu un algoritmu apgūšanu. Pat studiju kursus, kuru nosaukumā ir „Finanšu teorija” tiek runāts par uzņēmuma finansēm, esošo finanšu sistēmu u.tml. Visa „teorija” reducējas uz dažādu finanšu rādītāju iemācīšanu, dažkārt pat bez pietiekamas izpratnes par to būtību un savstarpēju sakarību. Kursā „Grāmatvedības teorija” tiek runāts tikai par grāmatvedības uzskaiti uzņēmumā.

No 21 analizētās bakalaura studiju programmas tikai divās kā obligātais ir ekonomiskās domas (skolu) vēstures kurss. Divās tas ir izvēles kurss. Zīmīgi, ka no analizētajām 18 maģistra studiju programmām tikai 2 ir šis kurss. No izskatītajām 5 doktora studiju programmām tikai vienā šis kurss ir ieviests kā kursa „Ekonomikas teorijas” sastāvdaļa. Tātad students var iegūt gan bakalaura, gan maģistra, gan doktora grādu vispār neko nezinot par ekonomiskās domas vēsturi.

Šai situācijā nav jābrīnās, ka bakalaura, maģistra un bieži vien arī promocijas darbos tiek „izgudroti velosipēdi”, trūkst nopietnas novitātes, priekšlikumiem nav nepieciešamā pamatojuma, tie ir ekonomisko procesu sadzīvīskās izpratnes līmenī. Tostarp ir nepietiekama filozofijas un mākslas izmantošana izglītības programmās, jo ar filozofijas un mākslas palīdzību veidojas personas vērtību un attieksmju sistēma.

Pēdējos gados katastrofāli ir pazeminājusies vidusskolu absolventu matemātiskā sagatavotība. To izraisa lielas Latvijas sabiedrības daļas noraidošā attieksme pret matemātiku. Arī virknē augstskolu (fakultāšu), kur sagatavo sociālo zinātņu speciālistus, ir tieksme izvairīties no nopietnas šī priekšmeta mācīšanas un pielietošanas citosursos. Dažkārt, pārrunās ar potenciālajiem studentiem, augstskolās (fakultātēs), kā šīs mācību iestādes priekšrocība tiek minēts, ka šeit ar matemātiku studenti īpaši netiks apgrūtināti. Augstskolā šāda tendence ir absolūti nepieņemama, jo matemātika ir zinātnes universālā valoda, kuras pamatprincipu izpratne ir nepieciešama jebkuram augstākās kvalifikācijas speciālistam. Mūsdienās tas attiecas pat uz humanitārajām zinātnēm, nemaz nerunājot par sociālajām.

Bieži vien studiju programmas netiek veidotas kā mērķtiecīgu elementu sistēma, bet balstās uz nepieciešamību nodrošināt darbu atsevišķām augstskolas (fakultātes) struktūrvienībām vai arī mārketinga apsvērumu dēļ. Rezultātā trūkst integrējošas pieejas studiju programmu veidošanā un realizēšanā. Katrs studiju kurss tiek pasniegts kā savrups, ar pērijiem kursiem maz saistīts. Par to zināmā mērā liecina arī paviršības studiju programmu pašnovērtējumu ziņojumos sniegtie studiju kursu apraksti. Piemēram, tiek rakstīts, ka studiju kursa „Mikroekonomika” mērķis ir „... pārliecināt par ekonomisko likumsakarību nepieciešamību...”. Kurša „Reģionālā ekonomika” mērķis ir „...analizēt Latvijas reģionālās ekonomikas pašreizējo stāvokli..., u.tml. Kursam „Mikroekonomika” kā nepieciešamās priekšzināšanas tiek uzskatīts kurss „Ekonomikas pamati”, kursam „Makroekonomika” - mikroekonomika, bet kursam „Augstākā matemātika ekonomistiem”, pēc apraksta autoru domām, vispār nav vajadzīgas.

Reālā situācija liecina par nepieciešamību mainīt pieeju izglītības jomā, lai nezaudētu savu konkurētspēju. Turpmākā attīstība būs lielā mērā atkarīga no tā, kā tiks izmantoti resursi, zināšanas un jaunrade, lai rosinātu radošo domāšanu un inovācijas.

IV. SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI

Raksta nobeigumā var secināt, ka kopumā augstākās izglītības programmas ir veidotas tā, ka netiek stimulēta patstāvīga, nestandarta domāšana, uzsvars tiek likts uz atsevišķu informācijas bloku apgūšanu un iegūtā materiāla atreferēšanu.

Jāpārdomā mācību programmu saturs, jāpārdomā mācību metodes, kā arī jānodrošina izglītības pēctecība un starpdisciplināritāte, lai celtos radošās ekonomikas speciālistu zināšanu un kompetenču līmenis.

LITERATŪRAS SARAKSTS

1. **Briedis J.** Zināšanu loma 21. gadsimta pasaules un Latvijas ekonomikā. Starptautiskās zinātniskās konferences ziņojumu krājums "Izglītības sabiedrība un jaunā ekonomika kvalitatīvā mijiedarbībā" – R.: Banku augstskola, 2001. - 21. – 27. lpp.
2. **Daniel H. Pinc** A whole new mind: why right – brainers will rule the future. Riverhead Book. 2006. – 275 p.
3. **Cāne R.** Radošums kā mūsdienu ekonomikas attīstības priekšnoteikums. Radošo industriju pieredze [tiešsaiste]. Pieejams: www.turiba.lv/darbatirgus2008. Resurss apskatīts: 22.04.2010.
4. Creative economy report 2008.- United Nations, 2008 – 357 pp.
5. **Florida R.** The rise of the creative class.- Published by Basic Book, 2002. – 404 p.
6. **Kalniņš J.** Zināšanu apgūšana un pārvaldīšana informācijas laikmetā. Starptautiskās zinātniskās konferences ziņojumu krājums "Izglītības sabiedrība un jaunā ekonomika kvalitatīvā mijiedarbībā". – R.: Banku augstskola, 2001. - 166. – 169. lpp.
7. Kultūras ietekme uz kreativitāti. Pētījums sagatavots Eiropas Komisijas vajadzībām. EUROPEAN AFFAIRS. – 2009. -221 lpp.
8. **Nonaka Y., Takeuchi H.** The knowedgedge – creativing compony: How Japanese Companies create the Dagnamics of Innovation. – Oxford. Oxford University press, 1995. – 284 lpp.
9. **Sanchez R.** Tacit knowledge versus"explicit knowledge" approaches to knowledge management practice. Handbook on the Knowledge Economy. Edit by D.Roosey, G.Hearn, A.Nison. Edwerd Elgar Publishing ltd.–191– 203

Viktors Nesports, Liga Kamola Creative economy and the problems of higher education in Latvia

The article presents analysis of the nature of creative economics and creative industries. It is stressed that it turns out to be rather difficult to identify those industries that do not need creative and talented people. The most significant precondition for creative economics is its creativity. Creativity may be defined as a set of inborn and mastered ability of an individual to create novelties and original images combining specific ways of thinking and habits. It is individual's competence, knowledge and attitude which mainly are being developed during the process of educating oneself.

Higher education to a certain extent may be considered the completing stage of education. The contemporary world puts forward challenging requirements for higher education and today the task of educators is not only to train specialists for the existing labour market, but to educate competitive, thinking and creative personalities which are able to judge and adapt to new changing conditions.

In creative economics only those organizations and enterprises will survive whose creative potential is sufficiently high and those capable of adapting to changing conditions. Today in Latvia a rather negative attitude towards acquiring theoretical knowledge is cultivated, treating it as something superfluous for practical work. At the same time all circles of society are practically in great need for new achievements in science, original ideas, new products and innovations. These requirements are mutually controversial and conflicting.

The article presents analysis of the study programmes of economics and business management of higher educational establishments to clarify how successfully the study programmes offered may educate specialists for the conditions of creative economics. The analysis made shows that most part of the study programmes are compiled not considering the requirements of creative economics and train specialists majoring in one area with concentration on knowledge needed in labour market today and ignoring knowledge-based, innovative and creative economics.

Виктор Нешпор, Лига Камола. Творчество в экономике и проблемы высшего образования в Латвии

В статье проведен анализ сущности творчества в экономике и индустрий творчества. Достаточно сложно отделить отрасли, в которых нет необходимости в талантливых и творческих личностях. Важнейшая предпосылка творчества в экономике – это творчество. Творчество это врожденная и развитая способность индивида создать новые оригинальные духовные и материальные ценности, особая комбинация мышления и обычаев. Это компетентность, знания и отношение индивида, образующиеся в процессе саморазвития и учения.

В определенной степени высшее образование можно считать заключительным этапом системы образования. Современные требования к высшему образованию значительно возросли, и узкие задачи образования только в подготовке специалистов для рынка труда уже не актуальны. Задача заключается в подготовке конкурентоспособной, думающей, умеющей рассуждать и творческой личности, которая в состоянии приспособиться к новым изменяющимся условиям.

В условиях творчества в экономике могут выжить только те организации и предприятия, которые обладают творческим потенциалом и умеют адаптироваться в новых условиях. Сейчас в Латвии достаточно широко культивируется отрицательное отношение к усвоению теоретических знаний как к лишнему в практической деятельности. Но при этом все слои общества требуют научных достижений, оригинальных идей, новых продуктов и инноваций, что является взаимоисключающими требованиями.

В статье проведен анализ программ вузов Латвии в области экономики и предпринимательства с точки зрения возможности посредством программы подготовки специалистов в условиях творчества в экономике. Проведенный анализ показывает несоответствие большей части программ требованиям творчества в экономике, необходимо готовить специалистов в конкретной узкой специализации с необходимыми минимальными навыками. Этого не достаточно для творчества в экономике, которое основывается на знаниях.

pp.
10. Valsts kultūrpolitikas vadlīnijas 2006. – 2015. gadam. [tiešsaiste].Pieejams: <http://www.km.gov.lv/lv/ministrija/vadlinijas.html> Resurss apskatīts 20.09.2010.

11. Virzītājspēks. Rakstu krājums par augstāko izglītību//Volkova T. Augstākās izglītības izaicinājumi 21.gadsimtā.// R.:IZM –2007, 251 –261 lpp.

12. **Volkova T.** Kas ir radošā industrija un cik tā aktuāla Latvijai// [tiešsaiste] Pieejams: www. http://www.kvestnesis.lv/body_print.php Resurss apskatīts 22.04.2010.

13. **Volkova T.** Par radošajām industrijā [tiešsaiste]. Pieejams: <http://www.design.lv/dizaina-teorija/74:rad-industrijas>. Resurss apskatīts 08.06.2010.

14. **В.Е. Рясков.** Управление знаниями как самостоятельная область исследований: основные дискуссионные вопросы.Вестник Санкт-Петербургского университета сер. 8 вып.3 2007,с. 34-58

Nesports Viktors. is Professor in the Institute of National and Regional Economics in Riga Technical University and Director of Division of Continuing education of Faculty of Engineering economics and management. He received a Doctorate Degree in Economic Science from University of Latvia in 1984. His research and teaching interests are in microeconomics and Small and Medium business. He teaches undergraduate and postgraduate courses in microeconomics, microeconomic analyze and economics at the Faculty of Engineering Economics and Management in Riga Technical University. His contact data: viktors.nesports@rtu.lv

Kamola Liga. is a PhD student at the Faculty of Engineering Economics and Management of Riga Technical University. She received Master Degree in Public Administration in University of Latvia in 2007 and Master Degree in Education Science in University of Latvia in 2005 . She research interests focus on human capital development, education and national economics. She teaches undergraduate and postgraduate courses in research methodology and macroeconomics at the Faculty of Engineering Economics and Management in Riga Technical University. Her contact data: liga.kamola@rtu.lv